

studiegroep van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. Выходит с 1989 г. четыре-мя выпусками в год на голландском языке без резюме.

“**De Takkeling**”. Издает Рабочая группа по хищным птицам Нидерландов – *Werkgroep Roofvogels Nederland*. Выходит с 1993 г. тремя выпусками в год на голландском

языке, иногда печатаются английские резюме.

“**Jaarboek Het Nederlands Valkeniersverbond “Adriaan Mollen”**”. Ежегодник Голландского общества соколиной охоты. На голландском языке. Раньше назывался “**De Valkerij in de Nederlanden**”.

Афанасьев В.Т.
Птицы Сумщины.
Киев: УТОП, 1998. 93 с.

Занимаясь около 40 лет изучением птиц Сумского Полесья, я был всегда заинтересован в публикациях результатов работ коллег, в том числе и своего товарища, земляка В.Т. Афанасьева, по этому региону. Тем более не безразлично было мне, что же нового в научном плане дала книга о птицах Сумщины, которую В.Т. подготовил в последние годы. И вот наконец-то долгожданное издание удалось получить и мне. Правда, сам автор при последней нашей встрече в феврале 2000 г., сославшись на отсутствие лишнего экземпляра, не удосужился даже показать ее, очевидно понимая неизбежность нелюбимого разбора его очередного “труда”. Тем более, что достаточно жесткая оценка вышедшей книги уже прозвучала в печати (Грищенко, 1998).

Автора “Птиц Сумщины” я знаю с 1962 г. Мы активно сотрудничали в последние 10 лет – после нашего повторного “знакомства” в 1988 г. на орнитологической конференции в Киеве. Наконец, мне пришлось принимать некоторое участие в работе над рукописью его книги, подготовив для нее предисловие (специально подписанное почему-то самим В.Т.) и дважды просматривая и редактируя тексты ряда видовых очерков. Поэтому я достаточно близко знаком и с объектом исследований, и с базовыми материалами книги, и с методами работы В.Т. и, очевидно, вправе давать им свои оценки.

Как говорили когда-то древние греки: “*Amicus Plato, sed magis amica est veritas!*”.

Скажу сразу, что благодаря незаурядным способностям и своей необычайной целеустремленности, В.Т. – простой орнитолог-любитель, не имеющий совершенно никакого специального образования, смог подготовить весьма интересную книгу о птицах своеобразного региона Украины, которую, я уверен, еще долго будут цитировать орнитологи-профессионалы. Но чрезмерная самоуверенность В.Т., нередко затруднявшая нам конструктивный диалог и даже совместную работу, не позволяла автору своевременно прислушиваться к посторонним советам. Хотя некоторые мои критические замечания впоследствии были все же учтены им, благодаря чему в книге исчезли многие огрехи первых вариантов рукописи. Однако убедить, например, автора в необходимости включения в обзор всех видов птиц, а не только гнездящихся, я не смог, как не удалось мне заинтересовать его и работой с литературой, цитированием предшественников, со ссылками хотя бы на свои собственные опубликованные данные (см. также: Грищенко, 1998).

Но суть моих основных замечаний к книге не в этом. Обсуждая с автором адресное назначение его работы, я просил В.Т. определиться, для кого она предназначена: для профессионалов или для любителей птиц, для массового читателя. Книга, как видно, писалась для орнитологов. В соответствии с этим было рекомендовано строить и структуру видовых очерков, избегая общих фраз и сомнительных сведений и

тщательно подходить ко всем фактическим, особенно цифровым материалам (датам, размерам яиц, численности птиц и т. д.). К сожалению, это оказалось для автора трудновыполнимо или невозможно вовсе. Отсюда – многочисленные, никак не документированные сведения о повторных кладках (см., например: болотный лунь (*Circus aeruginosus*), погоныши, пастушок (*Rallus aquaticus*), мородунка (*Xenus cinereus*), дупель (*Gallinago media*), козодой (*Caprimulgus europaeus*), серая неясыть (*Strix aluco*)), рассуждения о насиживании пустых гнезд до начала яйцекладки (белый аист (*Ciconia ciconia*), малый подорлик (*Aquila pomarina*), черный коршун (*Milvus migrans*), орел-карлик (*Hieraetus pennatus*), болотный лунь, чеглок (*Falco subbuteo*)), о встречах гнезд болотной совы (*Asio flammeus*) в вороньих постройках на деревьях, о гнездовании змеяда (*Circaetus gallicus*) на земле на верховом болоте, о насиживании чужих кладок самцом коростеля (*Crex crex*) и т. д., и т. п.

Кроме того, вполне обоснованные сомнения вызывают характеристики численности и распространения ряда трудноопределимых в природе видов, например – светлых луней, тем более, что продемонстрировать в поле свои навыки диагностики этих птиц (даже самцов!) сам В.Т. мне так и не смог. Не соответствуют общеизвестным особенностям биотопики, а также моим наблюдениям в Полесье некоторые сведения В.Т. о речных утках. Так, на обширных открытых лугах р. Десны практически не встречается чирок-свистунок (*Anas crecca*) и редка кряква (*A. platyrhynchos*), более характерные для лесистых пойм и заболоченных лесов. Не согласуются с реалиями также некоторые материалы по распространению куликов (перевозчика (*Actitis hypoleucos*) и др.), ряда видов хищных птиц (орел-карлика и др.).

Очень показателен пример с последним видом. Осенью 1988 г. В.Т. провел меня к гнезду “карлика”, которое он контролировал все лето, полагая, что самка сидит в нем

на неплодотворенной кладке. Но при проверке это оказалось типичное гнездо змеяда со слетком (Афанасьев, Белик, 1998). Весной 1989 г. В.Т. показал еще одно гнездо “карлика”, судя по всем характеристикам – обычную постройку тетеревины (*Accipiter gentilis*), располагавшуюся к тому же на давно известном мне гнездовом участке этого вида. Вполне вероятно, что и гнездо “карлика”, найденное в 1987 г. у с. Лушники (Птицы Сумщины, 1998, с. 26), тоже принадлежало другому виду (судя по описанию гнезда – змеяду?).

Еще большие сомнения связаны с многочисленными данными относительно размеров яиц и фенологии птиц. Во-первых, бросаются в глаза нередкие расхождения в цифрах, которые приводятся в книге и в других публикациях автора. Так, в его коллекции, судя по книге, находится 96 яиц мородунки, 120 – турухтана (*Philomachus pugnax*), 32 – малой чайки (*Larus minutus*) и 30 – белошейной крачки (*Chlidonias hybrida*). Размеры же приведены для 4, 182, 4 и 4 яиц указанных птиц, тогда как в работе, опубликованной в “Современной орнитологии” (1998), даются размеры, соответственно, 110, 168, 170 и 174 яиц этих видов. Особенно поразительный разнобой в цифрах и фактах обнаруживается при внимательном анализе написанных в разные годы очерков по черному аисту (*Ciconia nigra*) (Афанасьев, 1992а, 1992б, 1998): количество гнездящихся пар, даты первого появления, даты находок гнезд, размеры и вес яиц и т. д. – все разное. Очевидно, непомерное честолюбие автора, его желание придать как можно больший “научный вес” своим многочисленным открытиям нередко заставляли его идти на сомнительные приписки. Некоторые же сведения В.Т. мне представляются вовсе фальсифицированными. Так, в очерке о сипухе (*Tyto alba*) указано 1 яйцо, хранящиеся в коллекции В.Т., а размеры и вес приведены для 3 яиц из кладки, найденной в 1959 г. Судя же по опыту ряда совместных экскурсий (1962, 1988, 1989 гг.), В.Т. не брал в поле ни штангенциркуля, ни

весов с разновесами. Что уж говорить о весьма точном измерении яиц сипухи в послевоенных руинах в центре города, которые проводились, судя по датам, еще в школьные годы автора? То же самое можно сказать, очевидно, и о сапсане (*Falco peregrinus*).

О болезненном честолюбии и тщеславии автора свидетельствует, например, такой факт. Осенью 1988 г. (мой дневник от 15-16.09.1988), рассказывая о своих находках редких видов птиц в Полесье, В.Т. говорил, что снегиря (*Pyrrhula pyrrhula*) на гнездовье он нашел лишь однажды в Брянской области. И весной следующего года, на совместной экскурсии в окрестностях с. Боровичи Середино-Будского района, где мною было найдено гнездо снегиря (Белик, Москаленко, 1992), В.Т. не поверил в это и не стал возвращаться к недостроенному гнезду. Но тут же сообщил Н.П. Кнышу (1995, 1996) о найденных у с. Боровичи в 1984 и 1989 гг. двух гнездах, а в своей работе (Афанасьев, 1995) описывает гнездо снегиря, найденное уже в 1986 г. у с. Тимановки Шосткинского района, распространяя гнездовой ареал этого вида еще дальше на юг, до с. Обтово Кролевецкого района Сумской области. Наконец, в одной из последних своих работ (Акт. пробл. створення Деснянсько-Старогутського нац. природн. парку..., 1998, с. 80-93) он почти все, что касается находки у с. Боровичи, вовсе перевернул с ног на голову. Гнездо снегиря оказалось почему-то “прошлогодним” (но как его можно было в таком случае точно определить?), находилось “среди большой зарастающей вырубки, в 200-300 м от дома лесника” (на самом деле – на небольшой лесной поляне, в 1-2 км от лесника), в 2,2 м над землей (хотя измерить высоту точнее меня В.Т. никак не мог, поскольку даже не видел этого гнезда).

Не зная о нашей публикации В.Т. не мог, поскольку в том же выпуске “Беркута”, рядом со статьей о воробьиных птицах Сумского Полесья, была опубликована и его заметка о находке гнезда могильника

(*Aquila heliaca*). Поэтому, В.Т., если уж взялся за дело, то надо уважать, очевидно, и труд своих коллег. Желательно принимать во внимание уже опубликованную информацию, в том числе, кстати, и собственные данные, а не вспоминать через 10 лет о чужих находках или “фантазировать” на интересующие тебя темы.

Сейчас мне кажется, что и некоторые другие сведения В.Т. – тоже плод его фантазии или небрежного обращения с фактами. Как иллюстрацию, приведу две цитаты из работ В.Т. Афанасьева, касающиеся экологии одного и того же вида – белошейной крачки. Они, правда, могут толковаться по-разному, но в то же время вызывают и определенную настороженность из-за несовпадения указываемых дат: “...две кладки, осмотренные нами 23.06.91 г. у с. Коротченко, располагались среди высокотравья в 5-8 м от высыхающего временного водоема” (Птицы Сумщины, 1998а, с. 67) и “Последняя дата нахождения ненасиженных полных кладок 26 июня 1988 г., когда 2 гнезда с 4 яйцами размещались среди высокотравья в 8 м от озера” (Соврем. орнитол., 1998б, с. 107).

А вот что пишет, очевидно – по этому же поводу действительный автор находки: “26 июня 1994 года была осмотрена колония крачек на хорошо защищенном старицами участке сырого злаково-осокового луга, ранее выступившего из-под воды. Часть гнезд ($n = 4$) располагалась на твердой поверхности почвы среди невысокого (20-25 см) травостоя” (Н.П. Кныш, 1996. В кн.: “Території, що важливі для збереження птахів в Україні: ІВА-программа”, с. 201).

В качестве аналогичного примера можно еще раз упомянуть и того же черного аиста: “Гнездо, найденное 12 мая 1976 г. в 6 км от с. Знобь-Трубчевская, использовалось аистами на протяжении десяти гнездовых сезонов; в 1986 г. сломалась ветвь, служившая опорой постройки, и гнездо рухнуло” (Соврем. орнитол., 1992а, с. 180); “...гніздо, знайдене 12.05.76 р. в 6-8 км від с. Зноб-Трубчевська, зяелялося щорічно на

протязі 11 років. У 1986 р. від його ваги обламалася бокова гілка, і гніздо впало” (Чорний лелека в Україні, 1992б, с. 17); “...гнездо, обнаруженное в 1972 г. в окрестностях ж.-д. станции Скрипкино Трубчевского района [в Брянской обл., в 11 км от с. Знобь-Трубчевского Середино-Будского района Сумщины – В.Б.], черные аисты занимали около 15 лет. В 1986 г. ветка, служившая ему опорой, сломалась, и гнездо рухнуло” (Птицы Сумщины, 1998а, с. 11).

Наконец, классический, в стиле Афанасьева-1998, пример – очерк о большом подорлике (*Aquila clanga*), занимающий целую страницу и написанный на основе находки единственного гнезда с птенцами в 1961 г. (см.: Белик, Афанасьев, 1998). Здесь и описание поведения птиц в начале гнездования и во время насиживания яиц, и характеристика “типичных” гнезд (до 2-2,5 м в диаметре!), и необычные особенности окраски яиц, и много других любопытных сведений о большом подорлике на Сумщине!

Быстрый путь в орнитологию, в которой значительная часть научных данных прямому контролю не поддается и их восприятие орнитологической общественностью основано в большинстве на негласном джентльменском соглашении об элементарной порядочности исследователей, стал возможен для В.Т. в последние годы в какой-то мере благодаря нетребовательности редакторов, принимавших его материалы “на веру”, не особо вникая в их содержание*. Именно отсюда в первых публикациях В.Т. можно встретить, например, необычные данные о массе яиц, под которой он по неопытности подразумевал массу полных кладок (см.: Афанасьев, 1992а), или сведения о численности некоторых птиц, например, черного аиста (см.: Афанасьев, 1992а, 1992б), складывавшиеся путем суммирования всех гнезд, осмотренных автором за разные годы.

* И орнитологов, рекомендовавших эти работы в печать – ред.

Со всем этим мне пришлось столкнуться, работая с В.Т. над его материалами по черному и белому аистам, по некоторым хищным птицам и др. (Afanasyev, Belik, 1993; Афанасьев, Белик, 1998; Белик, Афанасьев, 1998 и др.). И мне стоило немалых усилий, чтобы отделить в них зерна от плевел, учитывая тем более некоторые черты характера В.Т., о которых упоминалось выше. Но как быть с его остальными авторскими “откровениями” – я не знаю.

При огромном объеме материалов по ряду редких, интереснейших видов птиц Украины (большая выпь (*Botaurus stellaris*), дупель, погоныши, пастушок, мохноногий сыч (*Aegolius funereus*), дятлы и др.), которые были специально получены в последние годы и подтверждены коллекционными сборами (Афанасьев, 1994, 1996, 1997 и др.), многие факты, приводимые в книге В.Т., вызывают все же законное сомнение, а порой и явное недоверие. Но разобраться во всем этом может помочь, вероятно, лишь сам автор.

В.Т. Афанасьев – великолепный полевик, беззаветно преданный птицам, которым он посвятил фактически всю свою жизнь. Благодаря огромному опыту и необычайной интуиции в поисках гнезд, по которой с В.Т. могут сравниться, пожалуй, лишь 2-3 ныне здравствующих знакомых мне орнитолога, он собрал уникальные материалы по орнитофауне Сумского Полесья. Но, к сожалению, отсутствие методических рекомендаций по изучению птиц, а также полевых справочников-определителей и, главное, опытного, авторитетного руководителя, не позволили раскрыться таланту В.Т. вовремя и в полной мере. Хотя у него есть для этого еще достаточно времени.

В заключение хочу выразить надежду, что эти мои критические замечания будут восприняты автором “Птиц Сумщины” не в привычном конфронтационном духе, а послужат ему полезным советом в будущей работе.

Фесенко Г.В., Бокотей А.А.
Анотований список
українських наукових назв
птахів фауни України. Київ-
Львів, 2000. 44 с.

Не секрет, що ми досі не маємо загальноприйнятого списку українських назв птахів. Першими в незалежній Україні його почали розробляти молоді львівські орнітологи. На жаль, першопрохідці занадто захопилися принципом “аби не так, як у москалів” і заміною загальноновживаних назв на діалектні. Запропонований Г.В. Фесенком і А.А. Бокотеем список вже базується на ґрунтовній проробці матеріалу, а не на емоціях. Повернуто у вжиток чимало напівзабутих назв птахів, виправлені деякі помилки. Наприклад, назва “рибалочка” нарешті знову стала словом чоловічого роду. Все ж цей список не позбавлений багатьох недоліків, тому, з нашої точки зору, його можна вважати основою для подальшої доробки, але аж ніяк не остаточним варіантом.

Перш за все не можна вважати вдалим поєднання списку видів птахів фауни України і списку українських назв птахів. Фауністика і філологія – різні речі. Є чимало видів птахів, про знахідки яких на території України повідомлялося в науковій літературі – чорнокрилий шуліка (*Elanus caeruleus*), сокіл Елеонори (*Falco eleonora*) та ін. Вони залишилися не визнаними науковим світом, але ж мова йде не про склад фауни, а про назви. Наприклад, хоча б для того, щоб розкритикувати такі повідомлення в статті українською мовою, треба цих птахів якось назвати. Крім того, ситуація настільки швидко змінюється, що те, що ще зовсім недавно вважалося неймовірним, може стати банальним. Наприклад, після останніх знахідок у 2000 р. білохвосту чайку (*Vanellochettusia leucura*) можна вже спокійно вважати рідкісним гніздовим видом фауни України. Другий аспект. Є багато видів птахів, як сучасних, так і вимерлих, які зустрічалися на території України в історичні часи, або взагалі знайдені у вигляді

викопних решток. Наприклад, тундрова куріпка (*Lagopus mutus*). Що з ними робити?

Автори неодноразово згадують про правило пріоритету у вживанні назв, але ж це не першоопис виду, де його застосування було б правомірним. Тим більше, що самі укладачі списку використовують це правило, м’яко кажучи “творчо”, частенько від нього відступаючи. Та й взагалі, воно мало що дає в даному випадку, оскільки згідно з “Міжнародним кодексом зоологічної номенклатури” (цит. за російським виданням 1988 р.), валідною назвою таксону вважається найстаріша з даних йому *придатних* назв (ст. 23). А саме про придатність і точаться суперечки. З нашої точки зору, не менш доцільним було б не забувати й про інші принципи зоологічної номенклатури. Одним з основних є стабільність вживаних назв і їх реальна вживаність. Ось що з цього приводу говориться у вступі до кодексу (п. 4): “*Кодекс учитывает, что при строгом применении принципа приоритета в некоторых случаях может быть отброшено давно принятое название в его привычном употреблении в результате валидации мало известного или даже давно забытого названия. Номенклатурные правила – это инструменты, предназначенные для того, чтобы обеспечить максимальную стабильность, совместимую с таксономической свободой. Соответственно они должны также давать право приостановить применение принципа приоритета в особых случаях, когда применение этого принципа нарушило бы стабильность или универсальность или привело бы к путанице*”. Міжнародна комісія із зоологічної номенклатури має право призупинити застосування будь-яких положень кодексу, якщо в даному окремому випадку таке застосування може привести до порушення стабільності й універсальності номенклатури або викликати плутанину (ст. 70а). Більше того, за певних умов вона може вилучити навіть старший синонім, який реально не вживається (ст. 70с).

Все це говориться до того, що не варто надто захоплюватись заміною широко

розповсюджених і загальноновживаних назв діалектними або давно забутими тільки з лінгвістично-політичних міркувань. Давайте тоді бути послідовними і говорити “зигзиця”, а не “зозуля”, “стерк”, а не “лелека” чи “чорногуз” і т. п. Всі ці слова на певних етапах розвитку мови були витіснені іншими, нерідко запозиченими, як той же “лелека”. Мова – своєрідний живий організм, вона розвивається і змінюється, збагачується словами з інших мов. Нерідко таке збагачення пояснюється дією політичних чинників. Що ж поробиш – це історичний факт. Ми скільки завгодно можемо бідкатися з приводу монголо-татарського нашествия чи рішень Переяславської ради, але історію не переробиш. Мова – свідчення історії. Ну давайте відмовимось від таких назв тварин і рослин як “беркут”, “борсук”, “рогіз”, “комиш” і т. д. і придумаємо щось своє. Чи можна собі уявити українську мову і українську історію без таких запозичених слів як “козак”, “отаман”, “гетьман”, “кіш” і т. п.? Чомусь ніхто не комплексує з приводу того, що основа морської термінології прийшла в російську мову (а з неї – і в українську) з голландської за часів “царя-гесла”. Так само основа комп’ютерної термінології – англійська. Хоча, скажімо, німецька мова навіть для слова “файл” має свою назву – “Datei”. З цих міркувань заміни ряду давно вкоріненіх назв виглядають, м’яко кажучи, дискусійними. Це стосується перш за все різноманітних “баранців” і деяких інших найменувань. Спочатку їх було б варто принаймі відродити як молодші синоніми.

В одному з перших розділів Г.В. Фесенко та А.А. Бокотей детально й аргументовано пишуть про недоцільність “зациклюватися” на бінарних назвах у “живих” мовах. Ми цілком згодні з таким твердженням: “Бажання порушити усталене використання назв тварин чи рослин у живій мові лише для формальної біномізації навряд чи виправдане. Спроба ввести штучні бінарні назви призвела б до значних складностей у їх сприйнятті серед позанаукових кіл, створила б певну інформаційну перешкоду між науковцями та іншими верствами суспільства” (с. 6). Виявляється,

все це говорилося лише для виправдання назв з одного слова, а від трислівних назв автори тікають у своєму списку як чорт від ладану, займаючись саме “формальною біномізацією”. Хоча нічого смертельного в тріноменах немає, вони широко вживаються у багатьох мовах – російській, англійській, французькій, італійській та ін. Заміна таких загальноновживаних назв, як велика біла чапля (*Egretta alba*) чи великий строкастий дятел (*Dendrocopos major*) штучно бінарними, не виправдана, виходячи з логіки самих же авторів. У цьому розділі вони посилаються на Л.С. Степаняна (1990). Але це скоріше негативний приклад. Багато штучно створених Л.С. Степаняном назв так і залишилися штучними. Нормальний орнітолог скоріше скаже “клест-еловик”, аніж “клест обыкновенный”. Так само “пестрый дятел” не витіснив “большого пестрого”. Подібні терміни використовуються хіба що у статтях, коли треба уніфікувати назви птахів “по Степаняну”. Якщо ми хочемо, щоб назви не були мертвнонародженими, треба рахуватися з тими, що реально живаються.

Не завжди можна виправдати і “обрізаня” бінарних назв. Якщо епітет “звичайний” дійсно нема чого тулити до кожної назви з одного слова, то наймення “голубий рибалочка” (*Alcedo atthis*) і “золотиста бджолоїдка” (*Merops apiaster*) є загальноновживаними, і нема чого тут мудрити й скорочувати їх.

Взагалі в “Анотованому списку” є немало непослідовності й нелогічності. Так, якщо за родом *Picus* закріплюється назва “жовна”, то й ряд *Piciformes* повинен називатися Жовноподібні, а не Дятлоподібні, а відповідна родина – Жовнові, але на таку “революцію” автори вже не наважилися. Те ж саме стосується й таксонів *Charadriiformes* і *Charadriidae*. Чому родина Баранцеві, коли латинською мовою вона називається *Scolopacidae*? Якщо у випадку з видовими назвами автори намагаються всіляко уникнути русизмів і кальок, то для назв родин і рядів цілком задовольняються простим перекладом з російської. Але в російській мові така невідповідність пов’язана з певним

консерватизмом номенклатури. Вона тягнеться ще з тих часів, коли відповідних птахів відносили до інших родів (сивок – до роду *Charadrius* і т. д.).

З багатьма запропонованими назвами важко погодитися. Так, слово “пірникоза” варто закріпити як молодший синонім для великого норця (*Podiceps cristatus*), але аж ніяк не для роду в цілому. М.О. Воїнственський та О.Б. Кістяківський (1952, 1962) і не повинні були нічого пояснювати з приводу “незрозумілої заміни” назви “пірникоза” на “норець”, оскільки остання є давно вживаною. Наприклад, Х. Гебель (Goebel, 1879) у своїй широко відомій книзі про птахів Уманського повіту, надрукованої німецькою мовою, наводить і українські назви птахів (у російській транскрипції). Так ось, для норців фігурує саме назва “нырец”. Цю ж назву наводять М.М. Сомов (1897) і В.Г. Аверін (1918). Як бути з правилом пріоритету? Б. Грінченко, на словник якого посилаються автори, – без сумніву авторитет. У філології. Але у філологічних роботах є чимало плутанини стосовно назв тварин, тому як вирішальний аргумент їх використовувати все-таки не варто. Крім того, “пірникоза” дуже вже нагадує польську назву норців “perkoz”. Чи полонізми не такі неприйнятні як русизми? Так само не зрозуміло, чим “російська” назва “глухар” (*Tetrao urogallus*) гірша за пропоновану польську “глушець”?

Нежиттєздатність штучних назв демонструє й інший приклад. “Експрес-опитування серед фахівців та аматорів” авторами з приводу вживання запропонованої М.В. Шарлеманем (1927) назви “фульмар” (*Fulmarus glacialis*) показало “різке несприйняття цього іншомовного слова”. Але навіряд чи краща доля чекає й інший варіант – “буревісник кочівний”. Вона невдала хоча б тому, що цей видовий епітет можна з тим же успіхом застосувати до будь-якого з буревісників. Все-таки назва повинна якось характеризувати, виокремлювати птаха. Скоріше можна погодитися з варіантом В.В. Бучка (1996) – “буревісник полярний”, який автори ігнорують без будь-яких коментарів. Бучко не Шарлемань? Ця назва, принаймі,

більш логічна. Вона краще відповідає і поширенню птаха, і його латинській видовій назві (*glacialis* – льодовий).

Експерименти з “новоязом” на цьому не закінчилися. Авторам не сподобалася назва “дібровник” (*Emberiza aureola*), оскільки вона не відповідає біотопічному поширенню птаха. Замість цього введена діалектна форма “вівсянка лучна”. Ну, якщо починати ревізію за принципом невідповідності назви, то можна далеко зайти. Гренландія зовсім не зелена, але географи чомусь не спішають її перейменувати в Ісландію, тим більше, що такий острів уже є. Так само й з “лучною вівсянкою”, на думку перш за все спадає вівсянка очеретяна (*Emberiza schoeniclus*), яка є звичайним видом для луків.

Є ще один аспект, над яким автори не задумувалися взагалі, – природоохоронний. При можливості вибору серед більш-менш рівноцінних назв пріоритет слід віддавати тій, яка не стимулює негативного відношення до птаха у населення. З цієї точки зору назва “ягнятник” для бородача (*Gypaetus barbatus*) є зовсім неприйнятною. Тим більше, що в російській мові назва “ягнятник” від нього вже давно відпала. Аргумент, що слово “бородач” – не українське, сміхотворний. Достатньо заглянути в російсько-український словник, щоб перекоонатися, що воно рівноцінне слову “бородань”.

Взагалі багатьох суперечок можна було б уникнути, якби автори бодай у деяких випадках наводили синоніми. Кожен мав би можливість обирати, що по душі. Спроба ж нав’язати все зразу “зверху” ні до чого путнього не приведе.

Можна було б зачепити ще чимало дискусійних питань, але повернемося до того, з чого почали дану рецензію. “Анотований список” без сумніву є значним вкладом у розвиток української зоологічної номенклатури, але його поки що не можна рекомендувати до затвердження на будь-якому рівні як офіційного. Потрібне подальше доопрацювання з урахуванням різних думок і підходів.

В.М. Грищенко, І.В. Скільський